

VRELCI

Leto VII. — Št. 5 (71)

GLASILO DELOVNE SKUPNOSTI ZDRAVILIŠČA ROGAŠKA SLATINA

Maj 1979

Informacija o razvoju slovenskih naravnih zdravilišč

Z LETNE SKUPŠČINE POSLOVNE SKUPNOSTI SLOVENSkih NARAVNIH ZDRAVILIŠČ

UVODNA PRIPOMBA

V tej informaciji je govor o slovenskih naravnih zdraviliščih, ki so združena v Poslovni skupnosti slovenskih naravnih zdravilišč. Ta so: Cateške Toplice, Dobrna, Dolenjske Toplice, Laško, Podčetrtek, Moravske Toplice, Radenska, Rogaska Slatina, Šmarješke Toplice in Topolšica. Po zakonu je večina teh verificiranih, eno med njimi je v postopku verifikacije. So pa v Sloveniji še organizacije združenega dela, ki jim je še ostalo v rabi ime zdravilišča iz preteklosti, pa ne izpolnjujejo pogojev za proglaseitev za naravno zdravilišče, ali pa nameravajo z razvojem doseči ta status glede na to, da imajo na voljo naravno zdravilno sredstvo (voda, pesek, blato).

ZNAČILNOSTI DOSEDANJEGA RAZVOJA ZDRAVILIŠČ

Za obdobje pred sedanjim srednjeročnim obdobjem (1976—1980) je za slovenska naravna zdravilišča značilno:

— da v letu 1960 niso imela niti 2000 ležišč, pa še te so bile v nižjih kategorijah udobnosti in da so povečevala zmogljivosti šele v tem desetletju ter v letu 1975 imela na voljo 3228 ležišč (od tega okoli 700 v neogrevanih sobah);

— da v tem obdobju in v sedanjem še bolj, niso mogla zadovoljevati povpraševanja po zdraviliških storitvah tako med domačimi obiskovalci kot med tujimi — zato tudi še sedaj nekatera zdravilišča zaradi premajhnih zmogljivosti praviloma ne sprejemajo tujih gostov, ker imajo obveznosti do indiciranih primerov domače populacije,

— da so zdravilišča v teh pogojih povpraševanje zadovoljevala z nestandardnimi ležišči in zato dosegala izjemno visoko izkoriščenost (letos celo 83,5%), z zaostritvijo kriterijev za pošiljanje v zdravilišče na družbena sredstva pa se zvišuje povpraševanje za primernejšim bivalnim standardom, ki ga pa v zdraviliščih občutneje primanjkuje.

Letošnje stanje je v tem pogledu še posebej značilno, saj so bile prenočitvene zmogljivosti avgusta letos zasedene že do konca novembra;

— premiki v strukturi obiskovalcev zdravilišč po virih plačnikov, ko je po letu 1960 pričelo občutneje padati število obiskovalcev zdravilišč na račun družbenih sredstev (1960 = 55%, 1975 = 25,6 odstotka), potrjujejo dejstvo, da se krepki odgovornost in zavest posameznikov za lastno zdravje zlasti v preventivnem pogledu in zato narašča povpraševanje po novih zmogljivostih;

— k tem pozitivnim tendencam je prispevala svoj delež zdaj že kar dobro razvita, kadrovsko okrepljena in na ustreznem strokovnem nivoju organizirana zdravstvena služba v zdraviliščih s tendenco nenehnega razvoja (41 zdravnikov, 147 srednjega in višjega medicinskega kadra itd.);

— da so se slovenska zdravilišča ob restrikcijah pošiljanj zavarovancev v zdravilišča pravočasno usmerila tudi na zunanja tržišča in povečevala njih delež v strukturi nočitev od 1% v letu 1960 na 20% v letu 1975, 23% v l. 1977, letos pa je pričakovati že 24%;

— da so slovenska zdravilišča v času, ko so zmogljivosti povečala za dve tretjini, število nočitev **podvojila**, od 350.000 dni v letu 1960 na 750.000 v letu 1975 in da so v prvi polovici tega srednjeročnega obdobja povečala prenočitvene zmogljivosti za skoraj 200 ležišč, nočitve pa na 900.000 dni.

RAZVOJ 1976—80

S temi pozitivnimi tendencami so zdravilišča nadaljevala z uresničevanjem nalog tega srednjeročnega obdobja. Družbeni plan SR Slovenije je predvidel, da bodo zdravilišča povečala zmogljivosti za okoli 1500 ležišč. Razvojni programi zdravilišč določajo izgradnjo novih zmogljivosti (prenočitvenih in drugih) po posameznih zdraviliščih takole:

Zdravilišče	Povečanje ležišč	Ostale zmogljivosti	Dinamika gradnje	predvidene invest. naložbe v mio din
Laško	147	restavracija, kuhinja, bazen	dograjeno 1976	
Topolšica	51	zdrav. prost., bazen	dograjeno 1977	
Podčetrtek	220	zdrav. prost., bazen	dograjeno 1978	
Cateške Toplice	—	restavracija — 120	dograjeno 1976	
Cateške Toplice	50	adapt. HG Mokrice	dograjeno 1978	
Dolenjske Toplice	100	adapt. 2 hotelov	dograjeno 1978	
Cateške Toplice	300	kompl. zmogljivosti	1978/79	270,0
Cateške Toplice	—	500 enot v kamp.	1978/79	5,0
Dobrna	220	kompl. zmogljivosti	1978/79	200,0
Radenska	220	sanacija obstoječ.	1978/79	150,8
Radenska	465	kompl. zmogljivosti	1979/81	262,7
Dobrna	—	infrastrukt. objekti	1980	30,0
Podčetrtek	—	olimp. bazen, garderobe	1979/80	15,0
Rogaška Slatina	13	preured. 3 hotel.	1976/78	
Topolšica	170	kompl. zmogljivosti	dograjeno 1979/80	150,0
Rogaška Slatina	—	preuredit. 3 hotelov	1978/80	26,0
Rogaška Slatina	—	dve etaži Terapije, vezni hodnik, nadomest. objekti za obrtne dejav., razš. toplarne, preuredit. 2 hotelov, nočni lokal, centr. predel. mesa in sočivja	1979/81	150,0
Rogaška Slatina	300	nov hotel	1978/79	40,0
Laško	30	obnova, sanit. kompl.	1979/80	—
Moravske Toplice	200	zdravstv. prostori	1979/80	—
Šmarješke Toplice	180	prizidek, restavr., zdrav. prostori	1979/80	170,0
Vse skupaj:	2566			

Glede na dinamiko izgradnje se objekta z okoli 765 ležišči prenašata v leto 1981, zato je primerno računati s povečanjem prenočitvenih zmogljivosti v tem srednjeročnem obdobju le za okoli 1800 ležišč, kar je nekaj več kot je bilo načrtovano z družbenim planom, če bodo seveda za objekte, katerih izgradnja je predvidena v letih 1979/80, pravo-

časno zagotovljeni bančni krediti. Sicer se bodo zmogljivosti v tem srednjeročnem obdobju povečale le za okoli 1.450 ležišč.

Smelejši pristop h povečanju zdraviliških (prenočitvenih in drugih pripadajočih objektov) zmogljivosti narekujejo večletna gibanja in tendence, še posebej izražene v tem

(Nadaljevanje na 2. strani)

**Čestitamo
za 1. maj, delavski praznik!**

Kura kot zdravstveno politični in narodno gospodarski faktor

NEKATERE UGOTOVITVE IN MISLI IZ NEMškega ČASOPISA »PRÄVENTATION«, PISCA E. WANNENWETSCHA.

Katere oblike terapije za kronične bolezni?

Zdravstvena politika in narodno gospodarstvo nista bila nikoli do današnjih dni tako tesno medsebojno povezana. To je čas gospodarske recesije in njenih vzročnih posledic, kot so brezposelnost in stalno naraščajoči stroški.

Vsak bolnik ima pravico do učinkovite zdravniške nege. Pri akutnih obolenjih ni dvoma o terapevtu. Glede na težo obolenja spadajo v roke praktičnega zdravnika oziroma v bolnico. Mnenja pa so deljena, čim gre za terapijo kroničnih obolenj, še posebej zato, ker so zdravilišča razvila v zadnjih 20 letih samo svojo terapijo.

Gospodarski položaj socialnega zavarovanja

Če ocenjujemo sedanjo gospodarsko situacijo v zdravstvu, je le-ta v vseh državah enako pod vplivom skokovite podražitve v preteklih zadnjih letih. Od 1. 1970—1975 so se podražile zakonite pravice iz zdravstvenega zavarovanja od 4 milijard na 7,7 milijard DM ali za 92%. Izdatki za bolnišnično zdravljenje so se povišali za 81%. Še pogled na celotne izdatke za bolniško zavarovanje: leta 1950 so znašali po zavarovancu 10 DM, leta 1970 že 73 DM, leta 1975 pa že 145 DM. Drugače povedano, v 25 letih znaša povišanje za 1350% po zavarovancu. V Švici so se izdatki zvišali za 1550% in to v letih 1950—70.

Socialno politično vrednotenje kure

Predvsem velja naslednje pravilo: Noben sistem v zdravstvu ni bolj preventiven od zdraviliškega zdravstva »Pravočasno opravljena kura lahko onemogoča obolenja in predčasno upokojuje. Potemtakem je zdraviliška kura najcenejši in ekonomsko najracionalnejši ukrep.« Teh misli ni izrekel morda kakšen direktor zdravilišča, ampak sam nemški zvezni minister za delo in socialno politiko.

Komaj tri mesece pozneje je ta, isti minister izdal drastične ukrepe za zmanjšanje števila koristnikov zdraviliških kur. S tem so dosegli neznatno zmanjšanje izdatkov, kar je bilo manj pomembno. Pomembno je bilo pa to, da se je o tem v politični javnosti na veliko pisalo. Ob tem so grobo zanemarili temeljno načelo, ki velja v zdravstvu: Vpra-

šanje zdravstvene rehabilitacije ne sme biti nikoli odvisno od ekonomske situacije. Preventiva in rehabilitacija sta temeljni nalogi v zdraviliščih.

Domet zdraviliške kure

Pred vsako investicijo nas zanima njena efektnost in smotnost. Nihče ne želi podpirati stvari, ki le stanejo in ničesar ne prinesejo. Uspešnost kure je merljiva. Zato obstoje različni parametri. Čista medicinska uspešnost je merljiva pri boleznih, za katere imamo točne primerjalne možnosti. Druga uporabljiva metoda je primerjava zdravstvenih stroškov pred in po kuri. Pri anketiranju stroškov pri 100 pacientih so ugotovili v letu po kuri prihranek na stroških za 62,2%. Od tega največ pri boleznih srca in krvnega obtoka, pa še pri nekaterih drugih bolezenskih skupinah do 50%. Pri tretji metodi so primerjali izpadli delovni čas obolelih pred in po opravljeni zdraviliški kuri. Opazovalni čas pri 7000 zdraviliških pacientih je trajal 10 let. Rezultat opazovanj je pokazal povečano delazmožnost za okoli 40% in zmanjšanje izostankov od dela za več kot 60%. Obolenost, ki se manifestira v čestih bolniških izostankih, je padla celo za 3 do 5-krat. Takšne rezultate so potrdili številni avtorji tako v Nemčiji kot v inozemstvu.

Zgovoren je podatek, da zmanjšanje dobe nezmožnosti za delo le za en dan povzroči v Zah. Nemčiji prihranek okoli 800 milijonov DM. Vse to pa zopet pomeni: za delodajalca manj izplačil za plače, za bolniške blagajne manj oskrbnin, za celotno socialno varstvo večjo realizacijo prispevkov, za nacionalno gospodarstvo višjo produktivnost, za državo pa več ubranih davkov, za državljane boljše zdravstveno stanje in pozneje višjo pokojnino.

Pripis

Poznavalci razmer v našem zdravstvenem varstvu ste v članku kmalu lahko ugotovili, da so problemi in nazori o zdraviliškem zdravljenju podobni tistim, ki so našli mesto tudi pri nas. Vprašamo se, kje so korenine tistih nelogičnih stališč, ki občasno prevladujejo tudi pri nas: ob alternativni ali na zdravljenje v zdravilišče ali pa neuspešno zdraviti v domači oskrbi čestokrat dajo prednost slednji.

Primerjavo med opevanim zdravstvenim varstvom v kapitalističnem sistemu in med onim v samoupravnem socialističnem bi lahko sklenili z mislijo, da tudi v tujini lahko kuhajo le z vodo.

Šč.

(Nadaljevanje s 1. strani)

srednjeročnem obdobju daleč premajhne zmogljivosti, zato neizkoriščene možnosti na domačem trgu in zavračanje tujih gostov, (še vedno veliko število neprimernih sob in pomožnih ležišč itd.). Mimo teh elementov velja navesti, da vse bolj prevladuje zavest in spoznanje, da je človekovo funkcionalno readaptacijo mogoče učinkovito doseči s pravočasno balneorehabilitacijo, in v preventivnem smislu vzdrževati delovno in zdravstveno kondicijo, da sodobni način življenja povzroča vse več travmatologije (prometne nesreče, delovne, živčni stresji itd.), kar vse pritiska na raven povpraševanja po zdraviliških storitvah.

Povečanje zdraviliških zmogljivosti že v tem srednjeročnem obdobju pa je dalo že tudi nove pozitivne učinke in premike v poslovanju, ki jih strnimo v naslednje:

— z okoli milijon nočitev letos postajajo zdravilišča že pomembna zvrst v turističnem gospodarstvu;

— čeprav je usmeritev na tuje tržišče zaradi premajhnih zmogljivosti še vedno omejena, zdravilišča vendarle ustvarjajo znaten devizni priliv, letos na primer, že preko 5 milijonov ameriških dolarjev (23% več kot v letu 1977), za leto 1980 pa načrtujejo že okoli 9 milijonov ameriških dolarjev;

— da povečane zmogljivosti zaradi možnosti širše turistične ponudbe in s pritegnitvijo novih obiskovalcev (preventivna funkcija in tipični turisti) ugodno vplivajo tudi na zboljšanje materialnega položaja zdravilišč, ker se struktura obiskovalcev zboljšuje v korist večje porabe v zdraviliškem kraju;

— da se s povečanjem zdraviliških zmogljivosti hkrati ustvarjajo pogoji za razvoj manj razvitih območij, saj večina zdravilišč leži na manj razvitih območjih Slovenije, ali pa so kakorkoli z njim neposredno povezana.

NADALJNI RAZVOJ V OBDOBJU 1981—1985

Slovenska naravna zdravilišča so začrtala svoj nadaljnji razvoj za obdobje do leta 1985 in pri tem izhajala iz dosedanjih gibanj na turističnem trgu, upoštevaje tržne razmere in pogoje (spreminjajoča patologija obolevnosti, povpraševanje na tujem trgu, krepitev zavesti in odgovornosti posameznika za lastno zdravje, preventivne in rekreative potrebe itd.). Razvoj v tem obdobju naj bi hkrati zagotovil večjo usmeritev ponudbe na tuje tržišče.

V obdobju 1981—1985 načrtujejo slovenska naravna zdravilišča izgradnjo tehle prenočitvenih in ostalih zmogljivosti:

Zdravilišče	Ležišče	Ostale zmogljivosti	Dinamika izgradnje	Predračun. vrednost v mio. din
Laško	220	zdravil. kompleks	1980/81	
Dolenjske Toplice	440	I. faza zdravil. kompl.	1980/82	
Dolenjske Toplice	300	II. faza zdravil. kompl.	1983/85	270,0
Šmarješke Toplice	96	depanšana na Starem gradu	1980/81	100,0
Šmarješke Toplice	360	zdravil. kompleks		170,0
Podčetrtek	250	hotel in restavracija		
Dobrna	—	preureditev zdraviliškega doma		80,0
Moravske Toplice	150	samopost. restavracija, trgovina rekreac. objekti, infrastrukt.		
Čateške Toplice	200	prizidek, terap. prostori, olim. bazen, drsališče, hipodrom	1981/85	200,0
Čateške Toplice	40	Mokrice, sanacija		
Radenska	100	1000 enot v kamp. motel in preureditev	1981/85	
Vse skupaj	2.156		1981/85	

Ob širitvi prenočitvenih zmogljivosti zdravilišč v tem obdobju se enakovredneje upoštevajo zahteve in potrebe glede razvoja zdraviliških in rekreativnih zmogljivosti in razvoja dejavnosti za boljše počutje in bivanje obiskovalcev, ker je doslej, tudi zaradi nedovolj razvitih spremljajočih dejavnosti, izven zdraviliške ponudbe njih dosegala le okoli 15% (50 din dnevno).

Slovenska naravna zdravilišča, ki bodo v obdobju 1976—1980 potrojila prihodek, podvojila dohodek, skorajda podvojila prenočitvene zmogljivosti in ustvarila v enakem razmerju zasedenost zmogljivosti, potrojila devizni priliv — računajo v prihodnjem petletnem obdobju:

— da bodo v poprečju polovico novozgrajenih prenočitvenih zmogljivosti namenila tujim obiskovalcem in povečala njihov delež v izkoriščenosti zmogljivosti od sedanjih 23% na 34%,

— da bodo povečala odstotek prihodka ustvarjenega v devizah od

sedanjih 14% na 23%, ne računajoč pri tem deviznega priliva ustvarjenega v izven penzijski zdraviliški storitvi, niti ne prometa v izven zdraviliški dejavnosti (gostinstvo, trgovina, penzijske in prenočitvene storitve pri zasebnikih v zdraviliških krajih itd.);

— da bodo zdravilišča zboljšala materialni položaj, ker se bo razmerje med prihodkom in dohodkom, ki je zdaj v poprečju 2 : 1, spreminjalo v razmerje 10 : 6;

— da bodo razrešena nekatera odprta vprašanja, ki vplivajo na razvoj in poslovanje zdravilišč (devizna spodbuda in evidentiranje deviznega prometa, uveljavljanje ekonomskih odnosov v zdravstvenem varstvu, uveljavitev usmerjenosti zdravilišč, združevanje sredstev in kreditni pogoji in druga), kar bo z uvajanjem postrežbe in kompletnejše zdraviliške turistične ponudbe (novi programi zdraviliških storitev) pospešilo razvoj in dejavnost zdraviliško-turističnega gospodarstva.

Računalnik - kaj je to? Ali ga bomo dobili?

Beseda računalnik nam je postala že povsem vsakdanja. Nekateri z njo označujejo male, danes že žepne, elektronske kalkulatorje, računске pripomočke, ki nam že zelo zapletene računске operacije izračunajo v istem trenutku kot smo uspeli številke vtipkati.

Drugi razumejo pod to besedo razne komplicirane manjše ali večje naprave, ki tistim, ki znajo z njimi ravnati, pomagajo v sorazmerno zelo kratkem času opraviti oziroma razrešiti ogromno zapletenih računov. Niso redki tudi taki, ki pripisujejo računalnikom tudi več kot dejansko zmorejo, ker so zmotno prepričani, da lahko računalnik tudi samostojno misli in da ni to, kar dejansko je, stroj, ki zaradi svojih tehničnih značilnosti lahko izvršuje hitro in točno komande, ki mu jih daie človek. Brzine, s katero najnovejši in najbolj izpopolnjeni računalniški sistemi računajo, si ne moremo nazorno predstavljati. Njihovo sposobnost ocenjujejo na 20 do 50 milijonov osnovnih računskih operacij v sekundi.

Razvoj računalništva se je začel pravzaprav šele po drugi svetovni vojni, a potekal je zelo hitro in je bilo do sedaj izdelanih že nekaj »generacij« teh naprav. Vsaka naslednja je bistveno popolnejša kot prejšnja. Uporaba računalnikov je v svetu postala vsakdanja potreba skoraj v vseh bistvenih dejavnostih. Strokovna literatura navaja, da so že pred 10 leti bili izdelani programi za preko 600 raznih opravil, ki so jih v poslovnem življenju »prevzeli« računalniki na vseh mogočih področjih.

UPORABA RAČUNALNIKOV V SLOVENIJI

V Sloveniji se je računalništvo začelo razvijati v prvi polovici sedemdesetih let. Naše gospodarstvo je sedaj že precej opremljeno z računalniškimi napravami, vendar še vedno znatno zaostajamo za razvitejšimi evropskimi državami.

Opremljenost z računalniki navadno izražamo s številom teh naprav na 1000 zaposlenih v gospodarstvu. V letu 1976 je bilo v Sloveniji 0,17 računalnika na 1000 zaposlenih, v Italiji n. pr. 0,4 kar je 2,3-krat več, v Švici pa celo 1,1, kar je 6,5-krat več kot pri nas. Ovi re za hitrejši razvoj in opremljanje so vsekakor težave pri nabavi (uvoz in precej visoka cena), precejšnji obratovalni stroški in veliko pomanjkanje potrebnih strokovnih kadrov za delo z računalniki.

ČEMU SLUŽIJO RAČUNALNIKI V ORGANIZACIJAH ZDRUŽENEGA DELA?

Kratek in razumljiv odgovor je precej težko dati.

V poslovnem življenju večje delovne organizacije se vsakodnevno zgodi nešteto poslovnih dogodkov, katere tako ali drugače zapišemo ali pa tudi ne. Za pravilno odločanje, predvidevanje, planiranje in programiranje so nam potrebne hitre in kvalitetne informacije, saj »na pamet« in »po občutku« že dolgo ni več mogoče uspešno ukrepati in delati. Te informacije dobimo, če podatke, ki jih imamo ali katere bi

morali imeti, ustrezno zbiramo, urejamo, primerjamo analiziramo, proučujemo in presojamo ter tako iz kopice neurejenih posameznih podatkov dobimo urejene celote, ki nam kot take s svojo strokovno govorico povedo to, kar nam je za odločanje potrebno.

To posplošeno razlago si morda lažje predstavljamo za nekatera področja, ki so nam bližja n. pr. obdelava, izračunavanje in evidentiranje osebnih dohodkov; planiranje in celotni obračun porabljenega materiala; kompletna evidenca pacientov in poteka zdravljenja ter zdravstvena statistika v zdravstvu; stalna (več letna) evidenca gostov v recepcijah, sistem rezervacije, ves obračun storitev in vsa statistika v gostinski dejavnosti; celotna evidenca prodaje, embalaže in vseh kupcev po neštevilnih vidikih potrebnega proučevanja in spremljanja prodajnega tržišča; programiranje in strokovna evidenca tekočega in investicijskega vzdrževanja vseh osnovnih sredstev celotno knjiženje, obračun stroškov, evidenca osnovnih sredstev in še bi lahko naštevali.

Saj to že imamo in delamo danes, poreče kdo! Imamo in nimamo! Imamo mnogo podatkov, toda malo informacij in še te pozno. Brez sodobnih pripomočkov, »pešč« kot temu pravimo, lahko obdelamo le malo podatkov in za obdelavo je potrebno veliko časa.

Računalnik zmora s svojimi napravami sprejeti ogromno podatkov, jih hraniti in enkrat sprejeti podatek po raznih programih vedno znova z izredno hitrostjo prevzeti iz spomina in ga obdelovati, t. j. kombinirati z drugimi in tako oblikovati programske evidence, statistike, obračune, poročila itd. Kaj zmora sorazmerno majhen računalniški terminal pri delu v recepciji, lepo ilustrira članek tov. Rudija Krebsa »Računalnik najde pristo posteljo«, objavljen v letošnji februarški številki »Vrelcev«.

V zdravilišču je bila potreba po popolnejši in hitrejši obdelavi podatkov ter zagotavljanju potrebnih informacij tako za operativno odločanje kot planiranje in oblikovanje poslovne politike ter strategije in taktike v zadnjih nekaj letih večkrat omenjena. Prvi kontakt, čeprav le bolj obrobno, smo z računalnikom vzpostavili, ko smo prenesli nanj (pri drugi delovni organizaciji) del opravil pri izračunavanju in evidenci osebnih dohodkov.

Mnogo dalje od spoznanja, da bi avtomatsko obdelavo podatkov na računalniku potrebovali, nismo prišli vse do lani.

Z idejo o načrtovanju gradnje poslovnega centra za širše potrebe Rogaške Slatine je začela dobivati konkretnjšo in realnejšo obliko tudi želja in potreba po računalniškem centru v okviru poslovnega centra.

ALI BOMO DOBILI RAČUNALNIK?

Bomo, če bomo tako nadaljevali kot smo zastavili. Kako? Zdravilišče je za lastno nabavo in racionalno vzdrževanje oziroma uporabljanje računalnikov, ki bi imeli primerno zmogljivost, premajhna delovna organizacija. Več manjših pa se lahko združi za skupno nabavo in upora-

bo, skupaj pa niso več majhne. Kot že mnogi veste, smo šli to pot. Dogovorili smo se s Steklarno »Boris Kidrič« in s »Kors« ter skupno začeli s prvimi pripravami. Pred kratkim je pokazala resen interes, da se vključi v skupni računalniški center v Rogaški Slatini, še steklarne »Straža« Hum na Sutli, zadnje besede pa o pristopu še ni rekla Skupščina občine Šmarje pri Jelšah.

Pot do prehoda na avtomatsko obdelavo podatkov je precej dolga. Potrebne so skrbne in načrtne organizacijske priprave, potrebno je izučiti strokovne ljudi za delo na računalniških pripravah. V sistemu dela se marsikaj spremeni, marsikje je treba menjati stare utečene navade, menja se način zajemanja podatkov, potrebna je velika natančnost pri osnovnih dokumentih. Tudi za to so potrebne priprave, da prizadeti ne smatrajo računalnika za svojega sovražnika namesto pomočnika. Potrebna so seveda tudi investicijska vlaganja, pridobitev finančnih sredstev, uvoznih in drugih dovoljenj ter soglasij. O vsem tem bi kazalo naše delavce seznaniti postopno, tako kot bi napredovale priprave.

DO KAM SMO ŽE PRIŠLI?

Institucija, ki pripravlja investicijsko dokumentacijo za poslovni center — Inženiring biro Maribor — je po naročilu Zdravilišča, Steklarne in Kors-a izdelala kratko

»Studijo o nameravane računalniškem pristopu k ustanovitvi združenega računskega centra za potrebe gospodarskega območja Rogaške Slatine«. V njej so obdelane potrebe, upravičenost in možnost za tak center, nakazane variantne opredelitve za ustrezen način računalniške obdelave in izbor opreme ter groba ocena investicijskih stroškov in stroškov poslovanja takega centra.

Isti biro je dal tudi ponudbo za izdelavo potrebne predpisane investicijske dokumentacije in izdelavo investicijskega programa za nabavo računalniške konfiguracije in ustanovitev računskega centra. Po predhodni obravnavi na delavskih svetih v TOZD je Delavski svet Zdravilišča sprejel sklep o naročilu te dokumentacije, v investicijskih planih letošnjega leta pa so rezervirana začetna sredstva za financiranje projektov. Podobne sklepe so že sprejele tudi druge delovne organizacije, bodoči ustanovitelji in koristniki skupnega računskega centra.

Začetni korak je torej storjen. Pot do začetka delovanja računalnika oziroma računskega centra je še dolga in zahtevna, zato je zaželjeno in potrebno, da se konkretnih priprav lotimo organizirano in čim prej.

A. T.

MISLI VELIKEGA REVOLUCIONARJA

»Temelj vseh svoboščin in pravic delovnih ljudi in občanov v naši socialistični družbi je pravica do samoupravljanja. To je nova in neposredna demokratična socialistična pravica, ki je možna edino v razmerah družbene lastnine nad proizvodnimi sredstvi in vladajočega položaja delavskega razreda v družbi. Ta pravica je nedotakljiva in neodtujljiva in kot takšna pripada vsem delovnim ljudem in občanom.

Socialistično samoupravljanje, se pravi pravica do samoupravljanja, je nedvomno velika pravica, toda hkrati tudi velika odgovornost, ker mora v sistemu samoupravne demokracije vsak človek imeti vso odgovornost tudi za usodo drugega človeka.

Bistvo delegatskega sistema ni širok formalni demokratizem, niso stotisoči izvoljenih delegatov niti njihovi pogosti sestanki, ampak neposredno izražanje volje in interesov delovnih ljudi.«

EDVARD KARDELJ, 1977

MINERALNE VODE - NAŠE PRIRODNO BOGASTVO

Znano je, da je Jugoslavija četrti največji porabnik prirodnih mineralnih vod v Evropi in na svetu takoj za Francijo, Zvezno republiko Nemčijo in Italijo. Največji »proizvajalec« mineralnih vod v Jugoslaviji je Radenska, medtem ko Rogaška Slatina razpolaga z edinstveno zdravilno mineralno vodo, ki slovi zaradi svojega sestava in zdravju koristnih lastnosti že preko 400 let. Zato ni čudno, da imamo prav v Mariboru v okviru Visoke tehniške šole že več kot 10 let registrirano raziskovalno enoto Zdravilišča Rogaška Slatina »CENTER ZA RAZVOJ IN ZNANSTVENO RAZISKOVANJE MINERALNIH VOD«. Ta center, edini te vrste v Jugoslaviji, se sistematično ukvarja ne le s specialnimi fizikalno-kemijskimi analizami vseh vrst mineralnih vod, temveč zlasti še s tehnološkimi vprašanji, ki so v zvezi z njihovim racionalnim zkoriščanjem. Pri delu centra sodelujejo — poleg strokovnjakov iz samega Zdravilišča Rogaška Slatina — še profesorji Visoke tehniške šole, predvsem iz visokošolske temeljne organizacije za kemijsko tehnologijo, kot tudi strokovnjaki iz mariborskega Zavoda za zdravstveno varstvo. Center dela predvsem za potrebe Zdravilišča Rogaška Slatina, vendar vse več tudi za številne druge interesente širom po Jugoslaviji, praviloma za podjetja, ki izkoriščajo prirodne mineralne vode za polnitev v steklenice ali za zdravilne kopeli.

Naj spregovorimo zato nekaj več o naših mineralnih vodah in nekaterih zanimivejših vprašanih s področja raziskav, opravljenih v centru.

V Jugoslaviji je sedaj 15 pomembnejših proizvajalcev mineralnih vod; v letu 1978 so je napolnili in prodali preko 460 milijonov litrov. V jugoslovanskem merilu to pomeni letno potrošnjo približno 22,5 litra mineralne vode na osebo ali okoli 1,9 litra mesečno. S tem pokazateljem se sicer uvrščamo v sam svetovni vrh porabe mineralnih vod, vendar ne smemo prezreti, da so v tej potrošnji zajeti tudi inozemski turisti, ki pijejo naše mineralne vode. Se vedno pa so občutne razlike v porabi mineralnih vod po republikah, saj je ta največja predvsem v Sloveniji in na Hrvaškem. Ker pa znaša specifična poraba mineralnih vod v Franciji in ZRN letno že preko 35 l na osebo, je torej dovolj možnosti, da se potrošnja mineralnih vod tudi v Jugoslaviji še nadalje povečuje.

Samo Radenska in Rogaška Slatina sta leta 1978 dali na tržišče 43 % vseh mineralnih vod — prav gotovo zaradi slovesa, ki ga njune vode upravičeno uživajo po vsej državi, pa tudi zunaj Jugoslavije. Potrebno je namreč vedeti, da sam pojem »mineralne vode« še zdaleč ne specificira njihovih lastnosti, zaradi katerih porabniki povprašujejo po njih.

Kaj pa so pravzaprav mineralne vode in po čem jih razlikujemo od navadnih vod?

Treba je povedati, da prav o tem vprašanju že več kot 10 let razpravlja celo KOMITE ZA ŽIVILA (CODEX ALIMENTARIUS) v okviru OZN v želji, da bi pripravili mednarodne predpise za standardiziranje naravnih mineralnih vod. Nekateri države menijo, naj bo minimalna vsebnost vseh v mineralnih vodah raztopljenih snovi odločilna za njihovo razlikovanje od navadnih pitnih vod. Po tej tako imenovani »germanski« definiciji gre za mineralne vode, ki imajo več kot 1 g/l raztopljenih mineralnih snovi. Nasprotno pa menijo drugi, da smemo uvrščati

med mineralne vode le tiste, za katere so dokazane zdravju koristne lastnosti, ki izvirajo od nekaterih v vodi raztopljenih mineralnih snovi, ne glede na množino vseh snovi, ki so v njej raztopljene. Ta »romanska« definicija za mineralne vode pa pravzaprav že posega na področje zdravilnih oziroma zdravju koristnih lastnosti, ki takšne vrste vod uvrščajo v posebno kategorijo. Vprašanje enotne mednarodne definicije za mineralne vode do danes še ni rešeno, v Jugoslaviji pa upoštevamo kot mineralne vode tiste, ki imajo vsaj 1 g/liter raztopljenih mineralnih snovi. Če pa so posebej še zdravju koristne, to označujemo na nalepkah v skladu s predpisi nedavno izdanega Pravilnika o jugoslovanskih standardih naravnih mineralnih vod. Potemtakem upoštevamo v glavnem »germansko« definicijo za mineralne vode.

Številne kontrolne preiskave in analize glavnih jugoslovanskih mineralnih vod v centru v Mariboru s povsem potrjene sloves njihove kvalitete, tako v pogledu ujemanja njihovega sestava z deklaracijami na nalepkah, kot tudi glede njihove bakteriološke brezhibnosti. Dejstvo pa je, da se mineralne vode

v Jugoslaviji dokaj razlikujejo po množinah in sestavinah v njih raztopljenih snovi, s tem pa tudi po okusu in po terapevtskih indikacijah. Zaradi tega ni mogoče posplošeno trditi, da so neke mineralne vode »boljše« od drugih vrst mineralnih vod, saj je to predvsem stvar okusa vsakega posameznika, kot tudi različnih zdravju koristnih lastnosti posameznih vod. Zaradi specifičnosti sestava se določene mineralne vode (npr. Radenska ali Tempel — Rogaška Slatina) z vini odlično mešajo, medtem ko izrazito zdravilne vode (kot npr. Donat — Rogaška) za mešanje z vini sploh niso primerne. V tem smislu je torej umestno razlikovati mineralne vode za vsakodnevno pitje, ki naj nadomestijo manj okusno pitno vodo in mineralne vode s posebnimi, zdravju koristnimi lastnostmi.

Seveda pa obstajajo v Jugoslaviji tudi takšne mineralne vode, ki so istočasno posebej zdravju koristne in se obenem odlično mešajo z vini, oziroma zaradi svojega prijetnega osvežujočega okusa nadomeščajo večkrat manj okusno pitno vodo, kot so mineralne vode Kraljevi vrelc iz Radenske in Tempel iz Rogaške.

Tehnologija mineralnih vod — namreč njihova priprava od vrelca do steklenice — še zdaleč ni tako preprosta, pa tudi ne tako poceni, kot se nepoučenemu porabniku morda dozdeva. Gre predvsem za takšne postopke, ki naj v mineralni vodi v največji možni meri ohranijo tudi v steklenicah vse bistvene sestavine, ki so v njej prisotne na samem vrelcu. To pa je tehnično često težavno, saj mineralne vode pri nas povečini vsebujejo velike množine prostega CO₂ plina, ki skrbi za določeno kemijsko ravnotežje med važnimi sestavinami vode. Ohraniti to ravnotežje neokrnjeno kljub odvzemanju viška CO₂ plina iz vode, obenem pa poskrbeti za ustrezen pretok takšne mineralne vode tudi na več — kilometrske razdalje od vrelca do polnilnice, zahteva od primera do primera posebne ukrepe. Ti pa se nanašajo tako na transport mineralnih vod pod ustreznim pritiskom CO₂ plina kot na njihovo razželezenje in druge dovoljene tehnološke posege, ki v ničemer ne smejo spremeniti sestav in lastnosti mineralnih vod. Poleg vsega pa mora biti pri tem zagotovljena popolna brezhibnost vod v bakteriološkem pogledu, saj so ustrezni predpisi za mineralne vode še mnogo strožji kot za pitne vode.

Pred nekaj leti je center skupno z Zavodom za napredek gospodinjstva v Ljubljani testiral vse glavne vrste mineralnih vod v Jugoslaviji, in sicer z odvzemom vzorcev neposredno v trgovinah. Pri tem so ugotovili, da so prav mineralne vode iz Rogaške Slatine in Radenske tudi po vseh objektiviziranih kvalitativnih kriterijih na prvem mestu v Jugoslaviji in povsem enakovredne najboljšim inozemskim mineralnim vodam.

Visoka tehniška šola preko svoje temeljne organizacije za kemijsko tehnologijo posredno sodeluje s Centrom tudi pri različnih povsem znanstvenih raziskavah mineralnih vod. Rezultat desetletnega preučevanja vrelnega področja Rogaške Slatine s stališča hidrokemije in specifičnih vprašanj, ki zadevajo njegovo racionalno izkoriščanje, je bil nedavno oblikovan v disertaciji s to tematiko. Poleg tega učitelji visoke šole v Mariboru sodelujejo v zvezi s Centrom tudi pri številnih vprašanih in rešitvah aplikativnih problemov, ki se pojavljajo pri nekaterih zelo pomembnih proizvajalcih mineralnih vod, na primer v Jamnici, Lipiku, Bujanovcih, Krževcih in drugod. Razen tega že več let delajo tudi v mednarodnih organizacijah v zvezi s pripravo standardov za mineralne vode.

Pomembnost in uspešnost takšnega tesnega, sistematičnega in trajnega sodelovanja med znanostjo in prakso na področju mineralnih vod se kaže tudi v podelitvi »inovacijske nagrade« Občinske raziskovalne skupnosti Maribor in Raziskovalne skupnosti Slovenije, ki so jo lani podelili skupini strokovnjakov Visoke tehniške šole oziroma centra, Zdravilišča Rogaška Slatina in Tovarni ETOL v Celju za uspešno osvojitve domače proizvodnje nove dietične brezalkoholne pijače »TRIMVIT« na bazi mineralne vode iz Rogaške Slatine.

Zaradi vsega tega ostaja v delovnem programu visokošolske temeljne organizacije združenega dela »kemijska tehnologija na VTS v Mariboru slej ko prej kot pomembno raziskovalno področje tudi tehnologija in znanstveno raziskovanje mineralnih vod, ki so naše pomembno prirodno bogastvo.

Prof. Vojko Ozim

V KORAK Z NAPREDKOM

Že dalj časa se v TOZD zdraviliška dejavnost ukvarjamo s problemom, kako posodobiti pripravo hrane. Osnovni cilj, ki ga pri tem zasledujemo, je centralizirana predpriprava hrane, delitev dela in zmanjšanje stroškov. Istočasno pa bodo kuhinje razbremenjene opravljanja raznih pomožnih del, kot je čiščenje zelenjave, priprava mesa in druga predpripravljalna dela. Delavci v kuhinjah se bodo lahko v celoti posvetili strokovnemu delu. Takšna organizacija pa bo imela tudi nemajhen vpliv na strokovno vzgojo vajencev. V njihovih dnevnikih se ne bo, tako kot je sedaj primer, kot rdeča nit vlekel opis čiščenja zelenjave, lupljenja krompirja in podobno. Vsekakor se bodo vajenci morali najprej seznaniti s predpripravo hrane v predelovalnicah, ko pa bodo prišli v kuhinjo, bodo imeli več možnosti za strokovno izpopolnjevanje.

Z organizacijo centralnih čistilnic in predelovalnic pričakujemo pocenitev stroškov oziroma zmanjšanje delovnih opravil kvalificiranih delavcev. Čiščenje in pripravljane bodo opravljali nekvalificirani delavci, kvalificirani pa se bodo lahko v celoti posvetili strokovnemu delu. Kuhinjski prostori bodo bolj čisti in pospravljeni. Lupilci za krompir in razna embalaža ne bodo več zavzemali prostora v naših kuhinjah. Slednje pa bodo na ta način postale pravi laboratorij — vsaj kar zadeva red in čistočo.

Prehod na centralizirano predpripravo hrane postavlja pred nas dve bistveni vprašanji:

1. koliko takih čistilnic in pripravljalnic urediti
2. kje jih locirati.

Do sedaj smo prišli do zaključka, da bi kazalo urediti čistilnico in pripravljalnico zelenjave, pripravo mesa in mesnih izdelkov. Glede lokacije pa je nekoliko težje. Povsod, kjer imajo centralne čistilnice in skladišča, jih imajo v isti stavbi, kar nedvomno poceni delo in olajšuje stavbo z vsemi prostori in napravami bi zahtevala tako velike finančne stroške, da si jih mi pri doseda-

nji fazi financiranja ne moremo privoščiti. Poleg tega pa ostane odprto vprašanje namembnosti sedanjih skladiščnih prostorov, ki jih že imamo na razpolago. Trenutno torej ni druge rešitve kot da jih lociramo v dosedanjih prostorih. Vsekakor pa jih bo treba primerno urediti.

Prehod na organizacijo skupnih čistilnic in predelovalnic pa zahteva tudi temu ustrezno organizacijo skladišč. Skladišča bodo morala biti specializirana, to se pravi, da nima vsako skladišče na zalogi vse od živil do pijač, ampak da so specializirana in ločena za pijače, meso in mesne izdelke, špecerijo in zelenjavo, kompote in podobno. Pri tem dosežemo znatno manjše zaloge. Sedaj, ko smo imeli 4 skladišča, je moralo vsako imeti zalogo vseh vrst pijač in živil, kar pa je bilo zagotovo znatno več, kot bo zaloge v specializiranim skladišču. Računamo, da bodo zaloge za ca. 60% manjše. Prihranek je torej v obliki manj angažiranih sredstev.

Prednosti takega načina poslovanja so tudi v enotni nabavi in doseganju večjih bonifikacij, enotnih normativih za vse gostinske obrate in s tem zagotoviti, da bo gost v vseh naših obratih dobil enake porcije, dalje v manjšem kalu pri zelenjavi itd.

Nedvomno pa je, da bo taka organizacija dela zahtevala tesno sodelovanje med skladišči, predelovalnicami in kuhinjami. To sodelovanje bo olajšano, ker imamo že do sedaj 10—14 dnevne programe za dietne menije in je s tem podana možnost, da skladišča in predelovalnice nabavljajo po tem programu.

Konkretne količine bodo morale kuhinje naročiti najmanj 1 dan vnaprej. Pogoji za nemoteno poslovanje transport med skladišči, predelovalnicami in kuhinje tudi dobro organizirani, pri pijačah pa med skladiščem pijač in točilnicami.

Če osvojimo tak način dela, in to je delavski svet na svoji seji že sprejel, potem bi po dosedanjih predvidevanjih bila organizacija dela naslednja:

I. skladišča

Organizirali bi 5 specializiranih skladišč:

- a) skladišče mesa in mesnih izdelkov
- b) skladišče zelenjave, sadja, kompotov, marmelad in podobnih artiklov
- c) skladišče špecerije
- d) skladišče vseh vrst pijač
- e) skladišče potrošnega čistilnega in specifičnega tarja ter delovnih oblek drobnega gostinskega inventarja

II. čistilnice in predelovalnice

- a) centralna čistilnica in pripravljalnica zelenjave
- b) centralna predelovalnica zelenjave
- c) centralna slaščičarna in pekarna za pecivo (tope slaščice za dietalno prehrano in pripravljali kot do sedaj v kuhinjah).

III. lokacija skladišč in predelovalnic

- a) skladišče in predelovalnico mesa in mesnih izdelkov bi kazalo urediti v dosedanjih skladiščnih prostorih hotela Donat
- b) skladišče, čistilnica in predelovalnica zelenjave in sadja bi bile v dosedanjih skladiščih restavracije Pošta

c) skladišče špecerije bi bilo v dosedanjih prostorih Zdraviliškega doma

d) skladišče pijač naj bi bilo v kletnih prostorih restavracije Sonce

e) skladišče potrošnega, čistilnega, specifičnega drobnega gostinskega inventarja in delovnih oblek bi bilo v kletnih prostorih Slovenskega doma

f) centralna slaščičarna in pekarna za pecivo bi bila v kletnih prostorih novega hotela

Število skladišč, predelovalnic in njihova lokacija so v fazi predlogov in naj ta prispevek v našem glasilu »Vrelci« sluzi kot otvoritev k razpravi. Vsak spreminjavalni predlog je dobrodošel, predvsem takšen, ki bi pripomogel k boljši rešitvi predlagane organizacije. Samo po sebi umevno pa je, da bo potrebno, kolikor bodo predlogi osvojeni, primerno urediti predvidene prostore za skladišča in predelovalnice in jih opremiti s stroji, hladilniki in drugimi napravami.

Vse skupaj bo moč realizirati samo pod pogojem, da bomo vsi prepričani, da je predlagan način dela sodoben, racionalen in boljši.

Martin Kene

POHVALA

Bili smo na zdravljenju v vaši ustanovi od 14. februarja letos. Želimo izraziti naše zadovoljstvo glede ljubeznivosti in pozornosti, ki smo je bili deležni s strani strežnih delavcev v Zdraviliškem domu.

Posebno pohvalno ocenjujemo delo vaših tovarišic Lešnik Amalije in Šolman Dragice, s katerima smo se srečavali v jedilnici. Njuno delo zasluži vse priznanje.

Menimo, da takšni delavci do popolnosti izvršujejo obveznosti, ki so skladne s proklamiranimi načeli in stališči političnih organizacij, še posebej XI. Kongresa ZKJ.

Glede na to menimo, da bi jima bilo treba izraziti primerno pohvalo.

S tem predlogom pa ne želimo zmanjšati ugleda za odlično delo drugih članov tega kolektiva.

Tovariško vas pozdravljamo: Kota Josip, Kireta Ivan, Aljinović Ivo, Dedić Ibrahim, Janković Dragomir (vsi podpisani lastnoročno).

Sč.

SODELOVANJE GOSTINCEV NA TV

Verjetno ste že opazili, da se je trimska televizija iz prejšnjih nekaj let v tem letu spremenila v »televizijo brez trebuha« (TBT). Vodstvo in namen te oddaje sta ostala ista, le da sta spremenjena oblika in način, kako pripomoči gledalcem k primernejši in s tem tudi bolj zdravi prehrani. Predvsem skušajo pomagati tistim, ki imajo preveč kilogramov, zato so pozvali gledalce k sodelovanju, da bi hujšali pred kamerami in pod zdravniško kontrolo, ki jo je prevzela dr. Kocjančičeva iz Ljubljane. Kandidat je moral tehtati vsaj 20 kg čez težo, ki bi bila zanj najbolj primerna. Izbranih deset udeležencev sodeluje na oddajah in tako spremlja njihovo hujšanje vsa slovenska javnost.

Na vsaki oddaji želijo prikazati tudi pripravo obroka in mize za tiste, ki želijo uživati nizkokalorično hrano in bi se jim ob raznih družinskih slovesnostih kalorije z »običajno« hrano hitro dvignile na vsaj tisočpetsto ali še več. Zato so povabili k sodelovanju tudi kuharja in natakarja iz naše firme, ki že kar slovi po vse večjem uvajanju raznih shujševalnih diet. Tako sva bila predlagana šef kuhinje iz hotela Donat Grah Janez in jaz. Sestavila sva obrok za družinsko slovesnost, ki ni presegal 420 kalorij po osebi. Sestavila pa sva ga takole:

Beluši »Vinigret«

— . —

Čista juha v skodelici

— . —

Telečji medaljon s
s svežimi šampinjoni
Fižolček — špinaca
Glavnata solata

— . —

Sadje — grapefruit

Menu sva imenovala »Bogato in skromno«, se pravi bogato po sestavi in skromno po kalorični vrednosti. Morala sva upoštevati tudi ceno in ta je znašala okrog 250,— din za štiri osebe.

Pokazati je bilo tudi treba, da se da brez maščob in raznih drugih omak pripraviti obrok za uporabo ob raznih slovesnostih.

Temu primerna je morala biti tudi miza s pogrinki in vso dekoracijo. Mizo sem dekoriral s spomladanskim cvetjem. Dal sem ga v vazo, ker so imeli na predhodnih oddajah zelo bogate aranžmaje in so bile pripombe gledalcev na dejansko uporabo takega dragega cvetja v gospodinjstvu. Potem sem dal na mizo še sveče, solnico, pepelnik, ki ni nujen in pa sadje za poobede, ki služi tudi kot dekoracija. Pogrinjek sem moral točneje obrazložiti — zakaj in kam kateri pribor, ker se vse bolj opaža, da mnogo ljudi pri mizi zbegano gleda soseda in čaka kateri pribor bo prijel v roko in potem tudi sam uporabljal tega, pa če je pravi ali pa tudi ne.

Iz vsega tega vidimo, da želijo na televiziji prispevati h kulturnejšim navadam pri mizi in pri prehranjevanju sploh.

Anton Jurič

Osebe tretje dobe – vse pogostejši in zanimivejši gosti

Vzporedno z razvojem masovnega turizma je gostinstvo doživelo velike spremembe. Nagiba s k poenostavljanju, kar odgovarja današnjemu tempu življenja, vendar to povzroča postopno razvrednotenje gostinske stroke predvsem po psihološki in socialni strani. Z nastopanjem klientele upokoencev prihaja čas, ko se gostinstvu vrača prava vrednost.

Kakšen je odgovor na vprašanje: Kaj želijo upokoenci in kakšne so njihove potrebe in zahteve?

Cel niz elementov je, ki se konec koncev niti ne razlikujejo veliko od tistega, kar želijo ostali turisti.

Navajamo nekaj elementov, ki lahko služijo kot vodič pri preurejanju in obnovi hotelskih objektov, v katere mislimo sprejemati starejše goste.

PRAKTIČNI ELEMENTI SPLOSNE NABAVE

— Nivo ulice mora biti istovrstno nivo vhoda v hotel.

— V hotelu moramo gledati, da bo čim manj stopnic in prahov.

— Tla ne smejo biti gladka.

— V hotelski veži mora biti dovolj naslonjačev, sama veža pa mora biti dovolj prostorna.

— Na voljo mora biti dovolj dvigal.

— Stopnišča morajo biti dobro označena in osvetljena za primer, če se dvigalo pokvari.

— Po nadstropjih in stopniščih morajo biti nameščene ograje oziroma držala za roke.

— Sobe morajo biti oštevilčene fluorescentno in reliefno.

— Električna stikala morajo biti nameščena tako, da se jih gost lahko posluži tudi takrat, kadar sedi.

— Okna naj imajo tudi naslone.

— Tla v kopalnici ne smejo biti gladka.

— Kadi oziroma tuši morajo biti narejeni iz materialov, ki niso gladki. V bližini mora biti stikalo za poziv ob nezgodi ali nevarnosti.

— Temperatura v sobi mora biti od 20–22° C.

— Klima naprave morajo imeti možnost regulacije.

POHISTVO

— Višina postelje najmanj 45 cm.

— Bolj trd posteljni vložek.

— Prešita odeja (sama odeja ne zadostuje).

— Udobni stoli višine 40 do 45 cm.

— Miza za čitanje in pisanje

— Razsvetljava, ki ne ustvarja senc.

— Radio aparat.

— Ena ali več sob za tiste, ki so nemočni, z gibljivimi naslonjači.

RAZNE STORITVE:

— Čiščenje čevljev.

— Nosači prtljage v službi hotela.

— Avtomobili za izposojanje.

— Servis v sobah celih 24 ur, posebej za tople pijače.

— Možnost, da je na razpolago posebna sobarica.

— Zagotovljena higienska služba in pomoč za nego, kadar je to potrebno.

RESTAVRACIJA

— Hrana naj bo malo osoljena.

— Zajtrk v sobo brez zaračunavanja servisa.

— Kosilo — gost si naj sam sestavi menu za naslednji dan s pomočjo jedilnega lista, ki obsega: dve mesne jedi, dve priloge, dve solati in dva deserta.

— Bife, topli in hladni (občasno).

— Večerja po izbiri, en menu.

ANIMACIJA — RAZVEDRILO

— Hotelska veža mora biti dobro preskrbljena s turističnimi publikacijami, o kraju bivanja in o njegovih kulturnih in športnih možnostih, zgodovini, noši, folklori, prireditvah, športnih središčih, organiziranih izletih in sprehodih.

— Dnevni časopis ali bilten hotela, ki ga dobi gost pri zajtrku, vsebuje: meteorološko poročilo, razne pomembne dogodke, dnevne prireditve, tečaje valut itd.

SALONI V HOTELU:

— Diskoteka (z lahko ali klasično glasbo).

— Knjižnica in čitalnica.

— Kadilnica.

— Prostor za dnevno bivanje, opremljen za konzumacijo ali brez nje.

— Prostor za igranje šaha, kart in za gledanje televizije.

Vsi navedeni prostori se lahko različno kombinirajo ali dopolnjujejo med seboj, za nekatere namene pa se lahko uporabi tudi restavracija.

NOTRANJOST HOTELA

— Televizor, kino, knjižnica, diskoteka, brivski, frizerski in kozmetični salon, razne trgovine itd.

— Plesni večeri (valček, tango, počasni tango).

— Tekmovanje: kartanje, šah, križanke.

— Prireditve: folklor, koncerti, šansone, operete, ples.

REKVIZITI IZVEN HOTE- LA:

— Kriket, kegljanje, golf, tenis, bazen (za vse bi naj bila dana možnost učenja).

— Sprehodi ali izleti s spremstvom, kopanje, ogledi zanimivosti, rekreacija.

Povzeto po reviji
»Ugostiteljstvo i turizam«
L. Prah

Dopisujte
v svoje
glasilo!

KADROVSKE NOVICE

V mesecu marcu so bili sprejeti ti na delo v Zdravilišče naslednji delavci:

TOZD ZDRAVILIŠKA DEJAVNOST

Restoracije

datum sprejema, dela in naloge
Lipnik Marija — 27. 3. 1979 — pomivanje črne in bele posode, za določen čas;

Turnšek Berta — 16. 3. 1979 — enostavna strežba in obračun, določen čas;

Bedenik Danica — 16. 3. 1979 — čiščenje restavracijskih in drugih prostorov, določen čas;

Špoljar Nada — 16. 3. 1979 — čiščenje restavracijskih in drugih prostorov, določen čas;

Žogan Marija — 3. 3. 1979 — strežba in obračun gostinskih storitev, nedoločen čas;

Kamenšek Ana — 16. 3. 1979 — enostavna strežba in obračun, določen čas;

Leskovec Marija — 16. 3. 1979 — enostavna strežba in obračun, določen čas;

Plevčak Silva — 16. 3. 1979 — čiščenje restavracijskih in drugih prostorov, določen čas;

Škrabl Ivanka — 16. 3. 1979 — čiščenje restavracijskih in drugih prostorov, določen čas;

Perkovič Marjan — 1. 3. 1979 — pripravlanje vseh vrst jedil, nedoločen čas;

Janžek Marija — 22. 3. 1979 — pomoč v strežbi, določen čas;

Janžek Danica — 27. 3. 1979 — pomivanje črne in bele posode, določen čas;

Ogrinc Alojzija — 27. 3. 1979 — pomivanje črne in bele posode, določen čas;

Kunstek Marija — 24. 3. 1979 — pomivanje črne in bele posode, določen čas;

Krstnik Štefanija — 27. 3. 1979 — pomivanje črne in bele posode, določen čas;

Cerovski Nada — 27. 3. 1979 — čiščenje kuhinjskih prostorov, določen čas;

Špoljar Veronika — 27. 3. 1979 — čiščenje restavracijskih in drugih prostorov, določen čas;

Čanžek Irena — 27. 3. 1979 — pomoč v strežbi, določen čas;

Vouk Marija — 24. 3. 1979 — blagajničarka in čistilka v kopalšču Donat, določen čas;

Poropatič Marija — 27. 3. 1979 — enostavna strežba in obračun, določen čas;

Kunstič Dragutin — 26. 3. 1979 — pripravlanje vseh vrst jedil, nedoločen čas, vrnitev iz JLA.

Delovno razmerje je prenehalo naslednjim delavcem:

Vešligoj Čedomirju — 12. 3. 1979 — skladiščenje in izdaja materiala za gost. storitve, sporazumno;

Kores Olgi — 15. 3. 1979 — enostavna strežba in obračun, sporazumno;

Drofenik Alojziji — 24. 3. 1979 — pomoč pri pripravlanju jedil, začasna invalidska upokojitev;

Baloh Martinu — 25. 3. 1979 — enostavna strežba in obračun.

Hoteli

datum sprejema, dela in naloge
Gajšek Cveta — 16. 3. 1979 — pomoč pri pospravljanju hotelskih sob, določen čas;

Borčnik Ivanka — 21. 3. 1979 — pomoč pri pospravljanju hotelskih sob, določen čas;

Murko Marija — 16. 3. 1979 — pomoč pri pospravljanju hotelskih sob, določen čas;

Horvat Štefanija — 16. 3. 1979 — pospravljanje hotelskih sob in drugih prostorov, določen čas;

Mikša Katarina — 16. 3. 1979 — pomoč pri pospravljanju hotelskih sob, določen čas;

Lampret Anica — 16. 3. 1979 — pomoč pri pospravljanju hotelskih sob, določen čas;

Belcer Helena — 16. 3. 1979 — pomoč pri pospravljanju hotelskih sob, določen čas;

Đuretek Darinka — 6. 3. 1979 — administrator — pripravnik, nedoločen čas.

Zdravstvo

Zagorc Karolina — 1. 3. 1979 datum sprejema, dela in naloge — čiščenje vseh prostorov v Novi terapiji, določen čas;

Istenič Matjaž — 1. 3. 1979 — zdravnik splošne prakse — pripravnik, nedoločen čas.

TOZD POLNILNICA

datum sprejema, dela in naloge
Puh Mirko — 13. 3. 1979 — opravljanje vseh ključavničarskih del na vzdrževanju, nedoločen čas;

(Nadaljevanje na 8. strani)

Višje oblike sodelovanja s proizvajalci plina CO₂

Najbrž je večini naših sodelavcev bolj ali manj že poznana novost, ki smo jo kot prvi v Sloveniji uvedli pred dvema leti pri oskrbovanju velikih potrošnikov ogljikovega dioksida, ko smo ga začeli razvažati v cisterni in ga pretakali v stoječe posode (cisterne) v proizvodnih obratih velikih kupcev.

Ob načrti in temeljiti obdelavi trga ter študiranju tujih izkušenj so se izoblikovale razne ideje o nujnosti načrtnega in tesnejšega sodelovanja z drugimi proizvajalci tega proizvoda, s katerimi se že srečujemo ali se še bomo srečevali na istem tržišču. To sta v Sloveniji že sedanjí proizvajalec Zdravilišče Radenska in bodoči (že letos) »Belinka« Ljubljana, v sosednji Hrvaški pa »Plin« Kutina kot TOZD delovne organizacije »Plin« Sarajevo.

Z vsemi smo imeli več medsebojnih skupnih razgovorov in sestankov in vzpostavljene so že razne oblike medsebojnega poslovnega sodelovanja. V spoznanju, da je v skupnem interesu dvigniti to sodelovanje na višjo raven, v skladu z našo Ustavo in Zakonom o združenem delu, je izdelan usklajen predlog samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev med delovnimi organizacijami Zdravilišče Rogaška Slatina, Belinka Ljubljana in Plin Sarajevo. Namen tega združenja je dohodkovno povezovanje pri proizvodnji, transportu in prodaji plina CO₂, usklajen nastop na tržišču, širjenje oskrbovalne mreže po novi tehnologiji, skupno planiranje razvoja, skupno znanstveno raziskovalno delo za širjenje porabe ogljikovega dvokisa na nova področja idr. Predvidene so razne oblike skupnih vlaganj v nove proizvodne naprave in v prodajno mrežo.

Predlog sporazuma naj bi vsi trije kolektivi obravnavali in odobrili v mesecu aprilu, v maju pa je predvideno svečano podpisovanje v našem Zdravilišču.

Obširneje bomo o tem pisali v naslednji številki.

A. T.

Koliko smo opravili v obdobju januar-marec 1979

	1979	1979	INDEX 79 : 80
ZDRAVSTVO:			
Zdraviliški pregledi	6.719	5.751	116
Kopeli	34.464	26.461	130
Postopki	8.243	9.750	84
Gastroskopija	181	200	90
EKG	283	139	171
Rektoskopija	11	16	68
HOTELI:			
Nočitve skupaj	55.251	46.220	119
Nočitve hotela Donat	16.950	16.041	105
Nočitve ostali hoteli	38.301	30.179	126
Nočitve domači gosti	42.044	30.422	138
Od tega na družbene stroške	21.742	13.941	155
Nočitve tuji gosti	13.207	15.798	83
Od tega: Avstrija	9.403	11.637	83
Italija	1.538	1.444	106
Nemčija	1.879	2.315	81
Ostali	387	402	96
Število gostov skupaj	5.534	5.041	109
Število gostov hotel Donat	2.247	2.113	106
Število gostov ostali hoteli	3.287	2.928	112
Število domačih gostov	4.128	3.468	119
Od tega na družbene stroške	1.118	702	159
Število tujih gostov	1.406	1.573	89
Od tega: Avstrija	916	1.034	88
Italija	243	214	113
Nemčija	181	241	75
Ostali	66	84	78
RESTAVRACIJE:			
Iztržek hrane po naroč.	1.415.721,70	1.165.637,00	121
POLNILNICA:			
Polnitev min. vode + rin.	7.161.680	7.088.387	101
Prodaja min. vode + rin.	7.072.982	7.014.144	100
Donat Mg	3.887.556	3.888.288	99
Tempel	3.155.672	3.091.842	102
Rinerji	29.754	34.014	87
Polnitev CO ₂	553.053	556.828	99
Od tega v cisternah — Kutina	181.450	184.765	98
Prodaja CO ₂	545.823	559.201	97
Od tega v cisternah — Kutina	168.458	184.765	91
Polnitev Trimvit	969.906	602.737	160
Prodaja Trimvit	907.171	622.621	145
			(EFS)

KADROVSKE NOVICE

(Nadaljevanje s 7. strani)

Žura Sašo — 15. 3. 1979 —
šofer v založnem skladišču Ljubljana, nedoločen čas.

Delovno razmerje je prenehalo:

Zdešar Filipu — 14. 3. 1979 —
šofer v založnem skladišču Ljubljana, sporazumno.

TOZD VZDRŽEVALNA DEJAVNOST

datum sprejema, dela in naloge
Keržina Josipa — 13. 3. 1979

HUMOR

Gost: »Ali lahko brez skrbi pojem gobe v vašem lokalu?«

Natakar: »Brez skrbi, tovariš. Ostalo vam bo še dovolj časa, da jih boste plačali.«

Ona: »Zakaj nisi dal natakarju napitnine?«

On: »Saj nisem ničesar popil, le jedel sem. Najestnine pa še niso uvedli.«

Gost: »Koliko stane soba za prenočevanje?«

Portir: »Višina cene je odvisna od lege.«

Gost: »Ležim najraje na hrbtu.«

»Kdaj pričneš zjutraj z delom?«

»Ob osmi uri.«

»Ali ne ob šestih?«

»Ne. Ob šestih prične moj delovni čas.«

ZAHVALA

Vsem, ki ste mi pomagali ob težki izgubi mojega dragega očeta, se iskreno zahvaljujem za nudeno pomoč. Posebej pa še iskrena hvala upravi Zdravilišča in sodelavcem v Donatu.

HOSTNIK DUŠAN

VRELCI — glasilo delavcev Zdravilišča Rogaška Slatina. Izdajajo ga delavski sveti vseh TOZD in SDS Zdravilišča. Izhaja mesečno v nakladi 750 izvodov in ga prejemajo vsi člani delovne skupnosti brezplačno. Ureja ga uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik: Stane Cujež. Tisk in klišej: CGP Mariborski tisk. Glasilo je oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov na osnovi mnenja republiškega sekretarja za informacije.

— opravljanje fizičnih del v parku, določen čas;

Gajser Marija — 13. 3. 1979 —
čiščenje javnega stranišča, določen čas;

Kabaši Tafil — 1. 3. 1979 —
opravljanje fizičnih del v parku, določen čas;

Pavlič Ružica — 5. 3. 1979 —
opravljanje vseh vrtnarskih del, določen čas;

Škrabl Milica — 27. 3. 1979 —
likanje z likalnim strojem, določen čas;

Halužan Ivanka — 22. 3. 1979 —
likanje z likalnim strojem, določen čas;

Brumec Irena — 22. 3. 1979 —
likanje z likalnim strojem, določen čas.

DELOVNA SKUPNOST SKUPNIH SLUŽB

datum sprejema, dela in naloge

Bulaš Ivan — 16. 3. 1979 —
potnik za detajlistično mrežo v Zagrebu in okolici, nedoločen čas.

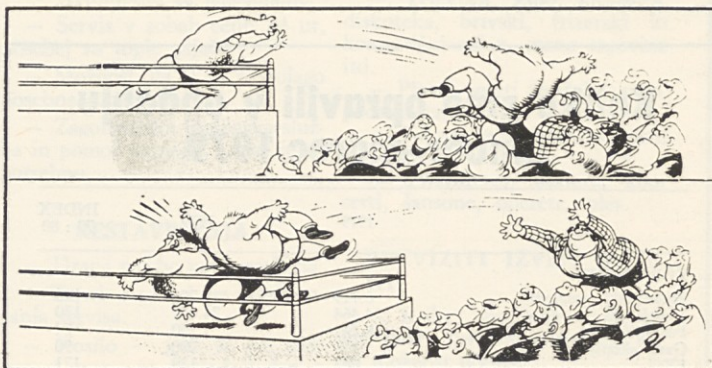
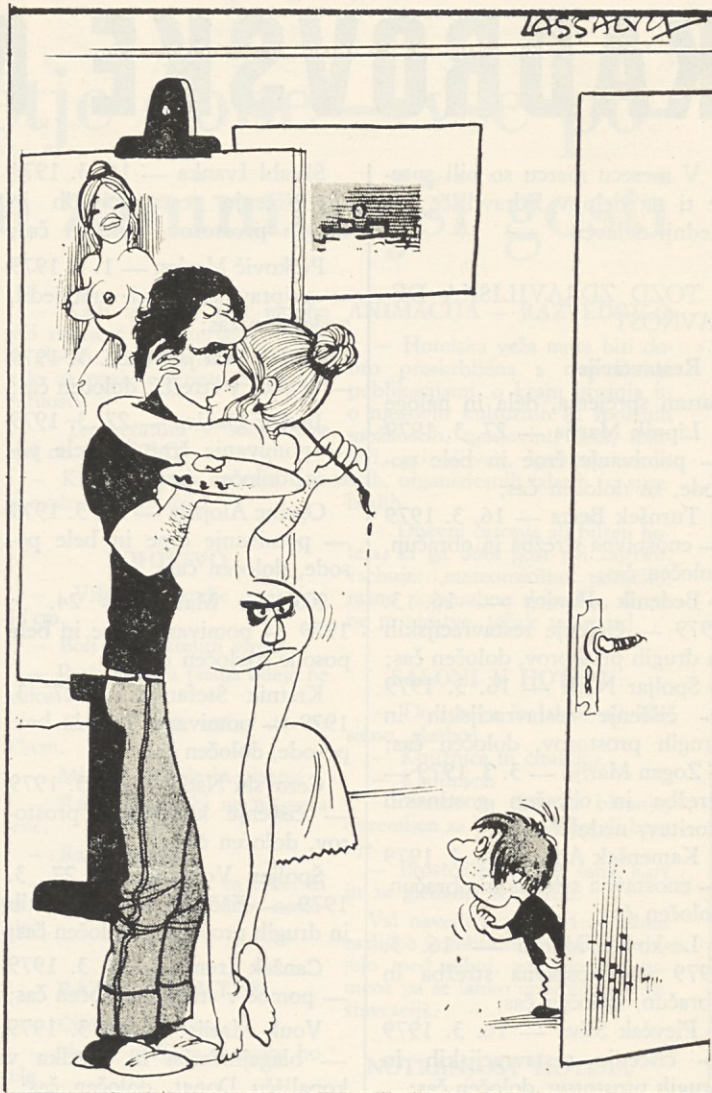
Delovno razmerje je prenehalo:

Mavčič Ireni — 31. 3. 1979 —
referent za ekonomsko propagando, sporazumno.

Zakonsko zvezo sta sklenili delavki iz TOZD zdravilišča dejavnost: Potušek Marta in Potočki Štefanija.

Rodila je Šipec Sanda iz ekonomskega fin. sektorja, sina.

K. T.

Sestavl Marko Napast	Zvezda nepremičnica	Največje tuško mesto	Kirurg	Titan	Težko orožje, kanon	KRIŽANKA			Kaznovanje z ukorom	Torijec	Ime dveh sedel na Velebitu	Iglavec	Površinska mera v Angliji in ZDA
Angleški polarni raziskovalec						Vrsta konjskega teka	Semitska boginja neba	Utajitev					
Moka iz manioka								Taksna znamkica					
Pisane papige				Pastirske pesmi				Šotorišče					
Italijanska denarna enota				Derivati amoniaka		Antikvar							
Prešihajoče afriško jezero				Ivo Sorli						Igralec Raner	Rimski vojskovodja	Osebnizaimek	Redko rabilen predlog
Sibirski veletok								Mišica obračalka					
Mesto v Normandiji v Franciji						Strelna rana							
Junakinja romana A Moravie Rimljanka						Avstrija							
								Sodobni hrvaški pesnik (Grigor)					